

Příloha č. 1

Příklady kategorizace psů se speciálním výcvikem

Mezinárodní organizace Assistance Dogs International, Inc. (ADI), která byla založena v roce 1986, v současné době představuje jedno z klíčových celosvětových společenství sdružujících výcvikové subjekty.¹ ADI aktivně usiluje především o sjednocení výcvikových standardů, aby byli klientům předáváni psi s odpovídajícími dovednostmi.

Jako obecný termín označující všechny kategorie psů se speciálním výcvikem ADI používá termín asistenční pes (*assistance dog*). Asistenční pes podle ADI zahrnuje:²

- a) vodícího, popř. průvodcovského psa (*guide dog*),
- b) signálního psa (*hearing dog*) a
- c) servisního psa (*service dog*).

Servisní pes bývá někdy do češtiny překládán také jako služební pes. Vzhledem k tomu, že je u nás pojem služební pes již používán k označení psa využívaného bezpečnostními sbory, tento překlad nepovažuji za příliš vhodný.³

Aby mohl být pes podle ADI označen za asistenčního, je požadováno úspěšné absolvování výcviku k plnění tří a více úkolů za účelem zmírnění projevů či následků zdravotního postižení. Dále je zdůrazněno, že pouhá přítomnost psa za účelem poskytnutí osobní ochrany či pocitu bezpečí sama o sobě neznamena, že jde o psa asistenčního. Podrobná úprava je však ponechána na jednotlivých státech.⁴

Mezi organizace, které se v České republice věnují výcviku psů na pomoc osobám se zdravotním postižením a které se pokusily vytvořit veřejně dostupnou ucelenou systematiku v jejich členění, patří tyto společnosti:

- HELPPES – Centrum výcviku psů pro postižené, o.p.s. (dále jen „**HELPPES**“),
- Pestrá, o.p.s. (dále jen „**Pestrá**“) a
- Pomocné tlapky o. p. s. (dále jen „**Pomocné tlapky**“).

¹ Who We Are. In: ASSISTANCE DOGS INTERNATIONAL. *Assistance Dogs International* [online]. © 2023 [cit. 2023-07-28]. Dostupné z: <https://assistancedogsinternational.org/about/who-we-are/>

² ADI Terms & Definitions: Glossary. In: ASSISTANCE DOGS INTERNATIONAL. *Assistance Dogs International* [online]. © 2023 [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://assistancedogsinternational.org/resources/adi-terms-definitions/>

³ TEXL, David. Služební pes a jeho využití v praxi. *Právní prostor* [online]. ATLAS CONSULTING spol. s r.o., 2022 [cit. 2023-07-30]. ISSN 2336-4114. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/sluzebni-pes-jeho-vyuziti-v-policejni-praxi>

⁴ ADI Terms & Definitions: Glossary. In: ASSISTANCE DOGS INTERNATIONAL. *Assistance Dogs International* [online]. © 2023 [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://assistancedogsinternational.org/resources/adi-terms-definitions/>

Každá z těchto společností však ke kategorizaci a pojmenování psů se speciálním výcvikem přistupuje odlišně.

Přehled psích pomocníků, jejichž výcvik výše uvedené organizace nabízí, je uveden v následující tabulce. Při tvorbě této tabulky jsem vycházela z údajů dostupných na internetových stránkách společností HELPPES,⁵ Pestrá⁶ a Pomocné tlapky⁷.

HELPPES	Pestrá	Pomocné tlapky
Vodící pes pro osoby se zrakovým postižením	Vodící pes pro lidi se zrakovým postižením	Vodící pes pro nevidomé
Asistenční pes pro vozíčkáře a osoby s tělesným postižením	Asistenční canisterapeutický pes pro děti s tělesným a kombinovaným postižením	Vodící pes pro pacienty se ztrátami paměti
Asistenční (průvodcovský) pes pro osoby s poruchami autistického spektra	Asistenční canisterapeutický pes pro dítě s PAS	Asistenční pes pro tělesně postižené
Asistenční (terapeutický) pes pro dětské klienty	Asistenční pes pro lidi s tělesným či sluchovým postižením	Signální pes pro neslyšící
Signální pes pro osoby s diabetes	Asistenční pes pro lidi se záchvatovým onemocněním	Signální pes pro alergiky
Signální pes pro osoby trpící stavy ztráty vědomí či záchvatovými onemocněními		Signální pes pro osoby se záchvatovými onemocněními
Signální pes pro osoby se sluchovým postižením		Balanční pes
Pes se speciálním výcvikem pro osoby s kombinovanými handicap		Šikovný společník
Pes se speciálním výcvikem pro osoby s netypickými onemocněními		Pes poskytující emocionální podporu
Pes se speciálním výcvikem pro osoby s PTSD a s neurovývojovými poruchami		
Psí pomocník pro canisterapii		

Tabulka 1 – Přehled kategorizace psů se speciálním výcvikem společností HELPPES, Pestrá a Pomocné tlapky, zdroj: autorka (podle údajů dostupných na internetových stránkách uvedených výcvikových organizací)

⁵ Psí pomocníci pro. In: HELPPES – CENTRUM VÝCVIKU PSŮ PRO POSTIŽENÉ, O.P.S. *Helppes - Centrum výcviku psů pro postižené, o.p.s.* [online]. © 2018 [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://helppes.cz/psi-pomocnici/psi-pomocnici-pro/>

⁶ Jak pomáháme. In: PESTRÁ, O.P.S. *Pestrá psí asistence* [online]. [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://www.pestra.cz/jak-pomahame>

⁷ O asistenčních psech. In: POMOCNÉ TLAPKY O. P. S. *Pomocné tlapky o. p. s.* [online]. © 2009-2023 [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://www.pomocnetlapky.cz/o-nas/o-asistencnich-psech>

Ve výše uvedeném přehledu jednotlivých druhů psích pomocníků lze i přes jejich rozmanitost pozorovat určité společné znaky. Za podstatná považují zejména následující zjištění:

- všechny tři společnosti zajišťují výcvik vodících psů pro osoby se zrakovým postižením,⁸ společnost Pomocné tlapky nadto nabízí ještě výcvik vodícího psa pro osoby trpícími ztrátami paměti;
- všechny tři společnosti zajišťují výcvik asistenčního psa, ale v jejich členění a názvosloví lze pozorovat významné rozdíly;
- společnosti HELPPES a Pomocné tlapky se zabývají také výcvikem signálních psů, ale jejich kategorizace se opět drobně odlišují;
- společnost HELPPES má ve svém přehledu dále uvedeny tři druhy psa se speciálním výcvikem a psiho pomocníka pro canisterapii;
- společnost Pomocné tlapky dále provádí ještě výcvik balančního psa, tzv. šikovného společníka a psa poskytujícího emocionální podporu.

Skupina psů se speciálním výcvikem zahrnuje velké množství druhů psích pomocníků. Přehledné shrnutí předestřela Zdeňka Galetová v dosud jediné ucelené publikaci zaměřené na problematiku psů se speciálním výcvikem v České republice z roku 2008.⁹ Jako obecný pojem zahrnující jednotlivé druhy speciálně vycvičených psů Galetová, obdobně jako např. ADI, navrhuje používat termín asistenční pes.¹⁰ Podle Galetové¹¹ lze rozlišovat následující druhy asistenčních psů:¹²

- a) asistenční pes pro osoby s tělesným postižením,
- b) balanční pes pro osoby stížené poruchami rovnováhy,
- c) signální pes pro neslyšící osoby,
- d) signální pes pro osoby se záchvatovými onemocněními,
- e) signální pes pro alergiky,
- f) vodící pes pro osoby se zrakovým postižením,
- g) vodící (doprovodný) pes pro osoby se ztrátami paměti,
- h) šikovný společník pomáhající osobě pečující o handicapovaného,

⁸ Ačkoliv má společnost Pomocné tlapky v přehledu psích asistentů, jejichž výcviku se věnuje, uvedeného pouze psa pro nevidomé, v jeho bližší charakteristice je uveden rovněž pes pro slabozraké.

⁹ GALETOVÁ, Zdeňka. *Problematika asistenčních psů v ČR* [online]. Praha: VÚPSV, 2008 [cit. 2023-08-20]. ISBN 978-80-7416-015-8. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/Fulltext/vz_279.pdf

¹⁰ GALETOVÁ, Zdeňka. Základní pojmy a terminologie. In: *Problematika asistenčních psů v ČR* [online]. Praha: VÚPSV, 2008, s. 26 [cit. 2023-08-20]. ISBN 978-80-7416-015-8. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/Fulltext/vz_279.pdf

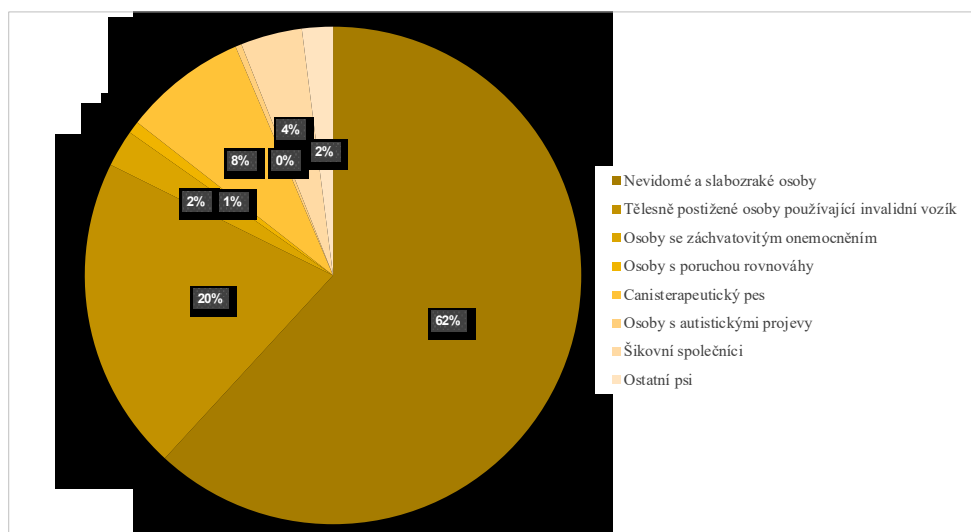
¹¹ Galetová vycházela z tehdejší kategorizace společností Elva Help, o.s., HELPPES, o.s. a Pomocné tlapky.

¹² *Tamtéž*, s. 23-24

- i) pes poskytující emocionální podporu osobám trpícím psychickými poruchami a
- j) terapeutický pes.

Galetová pro účely své publikace provedla také dotazníkové šetření mapující počet vycvičených a předaných psů se speciálním výcvikem v České republice v letech 2006-2007. Vzhledem k tomu, že v České republice neexistuje evidence vodících ani jiných speciálně vycvičených psů v aktivní službě,¹³ jsou výsledky tohoto šetření i s odstupem 16 let nejen pro účely této diplomové práce nadále relevantní:¹⁴

- 12 oslovených výcvikových subjektů v tomto období předalo celkem 249 speciálně vycvičených psů;
- 62 % z předaných speciálně vycvičených psů (154 psů) tvořili podle terminologie užívané Galetovou psi pro nevidomé a slabozraké osoby;¹⁵
- výcvikové subjekty předali také 51 psů pro tělesně postižené osoby využívající invalidní vozík (20 %), 20 psů, kteří složili canisterapeutickou zkoušku (8 %), a 10 tzv. šikovných společníků (4 %);
- ostatní druhy speciálně vycvičených psů byly v tomto období ve výcviku zastoupeny pouze v řádu jednotek.

Graf 1 - Psi předaní na území ČR v letech 2006-2007, zdroj: autorka (na základě výsledků dotazníkového šetření)

¹³ GALETOVÁ, Zdeňka. Metodika a organizace výzkumu. In: *Problematika asistenčních psů v ČR* [online]. Praha: VÚPSV, 2008, s. 13 [cit. 2023-08-20]. ISBN 978-80-7416-015-8. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/Fulltext/vz_279.pdf

¹⁴ GALETOVÁ, Zdeňka. Základní pojmy a terminologie. In: *Problematika asistenčních psů v ČR* [online]. Praha: VÚPSV, 2008, s. 25-26 [cit. 2023-08-20]. ISBN 978-80-7416-015-8. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/Fulltext/vz_279.pdf

¹⁵ Výsledek, v němž nadpoloviční většinu reprezentují právě psi pro osoby se zrakovým postižením byl podle mého názoru dosažen mimo jiné z důvodu, že se tři oslovené výcvikové subjekty (konkrétně HEPA, o.s., Středisko výcviku vodících psů SONS ČR a Škola pro výcvik vodících psů) v době provádění dotazníkového šetření zaměřovali pouze na výcvik vodících psů. I u ostatních cvičitelů kromě společnosti HELPPES, o.s. však vodící psi pro nevidomé a slabozraké představovali v daném období většinu z celkového počtu předaných psů.

Počet úspěšně předaných psů na území ČR v letech 2006-2007	Nevidomé a slabozraké osoby		Tělesně postižené osoby používající invalidní vozík		Osoby se záchvatovitým onemocněním		Osoby s poruchou rovnováhy		Canisterapeutičtí psi		Osoby s autistickými projevy		Šikovní společníci		Ostatní psi	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Elva help, o.s.	0	0	0	1	1	0	1	0	2	4	0	1	0	0	0	0
HELPPES, o.s.	2	4	7	8	2	3	0	0	5	5	0	0	0	0	2	3
HEPA, o.s.	9	7	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
INTEGRACE, o.s.	16	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pes pomůže, o.s.	0	0	6	9	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Pes pro tebe, o.s.	3	7	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Pomocné tlapky, o.p.s.	0	0	8	11	0	0	0	0	0	0	0	0	6	4	0	0
Rodinná škola výcviku psů pro nevidomé a postižené	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Středisko výcviku vodících psů SONS ČR	27	23	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Škola pro výcvik vodících psů	15	11	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
paní Modrochová (OSVČ)	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
paní Viktorová (OSVČ)	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Celkem	81	73	21	30	3	3	2	0	8	12	0	1	6	4	2	3
CELKEM	154		51		6		2		20		1		10		5	

Tabulka 2 - Psi předaní na území ČR v letech 2006-2007, zdroj: GALETOVÁ, Zdeňka. Základní pojmy a terminologie. In: *Problematika asistenčních psů v ČR* [online]. Praha: VÚPSV, 2008 [cit. 2023-08-20]. ISBN 978-80-7416-015-8. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/Fulltext/vz_279.pdf

Výsledky dotazníkového šetření ovšem poskytují údaje pouze o úspěšně předaných psech, tedy o psech, u kterých již byl dokončen speciální výcvik. Z dostupných údajů nevyplývá například počet psů ve výchově, která zařazení do výcviku předchází, počet psů již zařazených do výcviku, který ještě nebyl ukončen, ani celkový počet žádostí o jednotlivé druhy speciálně vycvičených psů. I tyto údaje jsou však pro vymezení pojmu pes se speciálním výcvikem, resp. pro stanovení rozsahu jeho potenciální zákonné definice také velmi důležité.

Na internetových stránkách některých výcvikových subjektů působících v České republice lze dohledat aktuální údaje o psech zařazených do výchovy, psech ve výcviku a předaných psech v aktivní službě nebo již v tzv. psím důchodu po ukončení aktivní služby. Kvůli přetrvávající nejednotnosti v kategorizaci a označení psích společníků a mnohdy

stručným informacím, které lze vzhledem k absentující povinnosti evidence a uveřejnění těchto údajů dohledat, je však složité tyto údaje porovnávat a případně je zanást do ucelené tabulky nebo grafu. Níže uvádím alespoň stručný přehled dohledaných údajů:

- společnost HELPPES:¹⁶
 - v roce 2022 předala v souladu s jí používanou terminologií:
 - 1 signálního psa pro osobu s diabetes
 - 2 psy se speciálním výcvikem pro osoby s kombinovanými handicapami
 - 1 psa se speciálním výcvikem pro osobu s PTSD
 - 1 asistenčního psa pro vozíčkáře
 - 1 psího pomocníka pro canisterapii
 - 3 asistenční (průvodcovské) psy pro osoby s poruchami autistického spektra
 - v roce 2023 předala v souladu s jí používanou terminologií:
 - 1 asistenčního psa pro epileptika
 - 1 asistenčního (průvodcovského) psa pro osoby s PTSD
 - 1 asistenčního psa pro osoby s kombinovanými handicapami
 - 2 vodící psi
 - 2 asistenční psi (bez bližšího vymezení)
- společnost Pomocné tlapky:¹⁷
 - v roce 2022 předala v souladu s jí používanou terminologií:
 - 4 asistenční psi pro tělesně postižené
 - 5 šikovných společníků
 - v roce 2023 předala v souladu s jí používanou terminologií:
 - 3 asistenční psi pro tělesně postižené
 - 6 šikovných společníků
- společnost PES PRO TEBE, z.s. (dále jen „**Pes pro tebe**“):¹⁸
 - v roce 2022 předala v souladu s jí používanou terminologií:
 - 1 asistenčního canisterapeutického psa

¹⁶ Předání psi. In: HELPPES - CENTRUM VÝCVIKU PSŮ PRO POSTIŽENÉ, O.P.S. *Helppes - Centrum výcviku psů pro postižené, o.p.s.* [online]. © 2018 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://helppes.cz/psi-pomocnici/predani-psi/>

¹⁷ Přehled předaných psů. In: POMOCNÉ TLAPKY O.P.S. *Pomocné tlapky o. p. s.* [online]. © 2009-2024 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.pomocnetlapky.cz/o-nas/nasi-psi-a-klienti/prehled-predanych-psu>

¹⁸ Předání psi. In: PES PRO TEBE z.s. *PES PRO TEBE výcvik vodících a asistenčních psů* [online] © 2022 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <http://www.pesprotebe.com/predani-psi.47.html>

- 1 vodícího psa
- 1 asistenčního detekčního psa
- v roce 2023 předala v souladu s jí používanou terminologií:
 - 2 asistenční canisterapeutické psy
 - 1 vodícího psa
 - 1 asistenčního detekčního psa pro diabetika

Z údajů uvedených na internetových stránkách společnosti Pestrá lze dovodit pouze celkový počet psů ve výchově, ve výcviku, v aktivní službě a v důchodu. Ačkoliv je u každého psa uvedeno mimo jiné také jeho pořadové číslo a věk, rok předání uveřejněn není.¹⁹ Obdobná situace platí pro internetové stránky společnosti HE+PA – Společnost pro výcvik a předávání vodících psů²⁰ a spolku Pes pomůže²¹.

¹⁹ Asistence. In: Pestrá, o.p.s. *PESTRÁ psí asistence* [online] [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.pestra.cz/asistujici-psi>

²⁰ Předání psi. In: HE+PA Společnost pro výcvik a předávání vodících psů. *HE+PA Společnost pro výcvik a předávání vodících psů* [online] [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://guidedog.cz/fotogalerie/>

²¹ Kdo už psa má. In: Pes pomůže. *Pes pomůže* [online] [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: http://www.pes-pomuze.com/kdo_uz_psa_ma.html